

Wat kan, mag en moet als je ouderenmis(be-)handeling vermoedt?

Prof. dr. Tom Balthazar

Hoofddocent gezondheidsrecht UGent

Stafmedewerker Zorgnet-Icuro

Hulpverleningsverplichting laat geen passiviteit toe, maar dwingt niet tot de meest repressieve stap

- Wie als arts kennis neemt van ouderenmis(be-)handeling, heeft hulpverleningsverplichting
- Passief blijven:
 - kan schuldig hulpverzuim vormen(422 bis Strafwetboek)
 - Kan tuchtrechtelijk gebrek aan zorg aan persoon in nood zijn (art. 39 Code)
- Maar hulpverleningsverplichting is geen aangifteverplichting !

- Hulpverleningsverplichting houdt in dat men:
 - Ofwel zelf
 - Ofwel door verwittiging of doorverwijzing
 - De noodzakelijke en passende hulp laat geven
- Aangifte aan de Procureur des Konings
 - Is niet verplicht
 - Is slechts nodig wanneer andere beschermende maatregelen niet volstaan
 - Moet rekening houden met
 - Regelen inzake beroepsgeheim
 - (resterende) Autonomie van slachtoffer

- Gepaste hulp bij ouderenmis (be-) handeling kan zeer divers zijn
- Bij thuiswonende ouderen
 - Zorgen verbeteren
 - Socio-familiale bijstand (via OCMW, CAW, meldpunt)
 - Bemiddeling
 - (laten) helpen om te verhuizen
 - Beschermingsmaatregelen uitlokken (zoals aanstelling van bewindvoerder door vrederechter)
 - Aangifte bij parket

- Intra-muraal
 - Signaleren aan directie of CRA (elke instelling moet procedure hebben voor preventie en detectie van grensoverschrijdend gedrag)
 - Klacht bij Woonzorglijn of Zorginspectie
 - Aangifte bij parket

- Actiemogelijkheden mede bepaald door:
 - Relatie met slachtoffer
 - Toepassing beroepsgeheim

Hoe neemt U kennis ?

- Louter als getuige ?
- In een leidinggevende of controlerende functie ?
- Als arts van het (vermoedelijke) slachtoffer?
- Als arts van het (vermoedelijke) slachtoffer èn de (vermoedelijke) dader?

Hoedanigheid determinerend voor toepassing regelen inzake beroepsgeheim

- (1) Indien er geen therapeutische relatie is met slachtoffer noch dader: geen impact van beroepsgeheim
- (2) Indien er therapeutische relatie is met slachtoffer: respect voor beroepsgeheim, maar ruime actiemogelijkheden in belang van slachtoffer
- (3) Indien er therapeutische relatie is met dader (of met dader èn slachtoffer): respect voor beroepsgeheim, maar actiemogelijkheden op grond van
 - noodtoestand
 - art. 458 bis Strafwetboek
 - art. 458 ter Strafwetboek

(1) Wanneer er geen therapeutische relatie is met slachtoffer noch dader

(2) Wanneer Uw patiënt slachtoffer is

- Patiënt motiveren om actie te ondernemen of klacht in te dienen
- Mogelijkheden om in belang van patiënt feiten te melden aan Procureur des Konings of instanties die hulp kunnen verlenen
- Hof van Cassatie 18 juni 2010 *“Het medisch beroepsgeheim beschermt de vertrouwensrelatie tussen de patiënt en de arts en geldt niet voor feiten waarvan de patiënt het slachtoffer zou zijn geworden”*

- Mogelijk dilemma: akkoord van slachtoffer met melding ?
- Toelichting en nuancering in advies nationale raad van de Orde der Artsen (4 juli 2015):
 - Slachtoffer heeft recht op vertrouwensrelatie met arts en kan verwachten dat verzorging discreet gebeurt
 - Voor minderjarige of kwetsbare patiënt: toepassing van art. 458 bis
 - Voor oordeelsbekwame volwassen patiënt: nadruk op wilsbeschikking van patiënt – arts kan met patiënt actiemogelijkheden bespreken en hem doorverwijzen.

(3) Wanneer u ook ten opzichte van de vermoedelijke dader gebonden bent door het beroepsgeheim

- Mogelijkheid tot toepassing van art. 458 bis Strafwetboek
- Art. 458 bis:
 - Ingevoerd in 2001 (na Dutroux-affaire): minderjarige slachtoffers
 - Uitgebreid in 2011 (na Van Gheluwe-schandaal): ruime kring van volwassen kwetsbare personen *en* potentiële slachtoffers
 - Toevoeging in 2012: slachtoffers van partnergeweld
 - Toevoeging in 2018 : volwassen slachtoffers van genitale verminking

- Kern van art. 458bis: mogelijkheid tot melding aan parket indien
 - Geheimplichtige op de hoogte is van ernstige misdrijven
 - Gepleegd op kwetsbare personen (waaronder 'personen kwetsbaar ten gevolge van hun leeftijd')
 - Bij ernstig en dreigend gevaar voor fysieke en psychische integriteit van gekende persoon
 - Of bij 'gewichtig en reëel gevaar' dat anderen het slachtoffer (zullen) worden
 - 'geheimhouder niet zelf of met hulp van derden integriteit kan beschermen'

Toepassing van 458 bis verduidelijkt in meldcodes

- Maart 2018: voorstelling meldcodes (initiatief van Orde der Artsen, IGVM en staatssecretaris Demir)
- Meldcode partnergeweld
- Meldcode vrouwelijke genitale verminking
- Met schema over
 - Actiemogelijkheden
 - Belang van extra-gerechtelijke (sociale of therapeutische) interventies
 - Noodzaak van akkoord van (volwassen en wilsbekwaam) slachtoffer bij partnergeweld

Casusoverleg bij geweld (art. 458 ter)

- Art. 458 ter, ingevoerd als wettelijke basis voor initiatieven zoals
 - Protocol van moed
 - CO3-project
 - Ketenaanpak van intra-familiaal geweld
 - Lokale Integrale Veiligheidscel (LVIC)
- Mogelijkheid tot overleg
 - Ter bescherming van fysieke of psychische integriteit
 - Als preventie van terroristische misdrijven

- Bij dit overleg kunnen
 - Geheimplichtigen van verschillende disciplines
 - **en** niet geheimplichtigen
 - Overleg plegen
- Overleg is vertrouwelijk, maar kan leiden tot vervolging. Wel enkel voor misdrijven waarvoor het georganiseerd werd
- Deelname aan overleg is vrijwillig
- Onthulling vertrouwelijke gegevens is mogelijkheid en geen verplichting (behalve bij mogelijk schuldig hulpverzuim)

- Voorwaarden
 - Wettelijke of decretale regeling
 - Toestemming van Procureur des Konings
- In toestemming van parket noodzakelijk omschrijving van
 - Deelnemers (mag in categorieën)
 - Finaliteit
 - Modaliteiten
- Toestemming gebeurt hoofdzakelijk via (algemeen) protocol, zelden ad hoc.

- Tom.balthazar@ugent.be